

YENİ NEŞRİYAT

THE GRANİTE CONTROVERSY

430 s. , 23 şek., ciltli 42 şil. , Thomas Murby and Co. , London 1957

H. H. READ

Magmadan teşekkül etmiş granit, migmadan teşekkül etmiş granit, palingen granit, metateksis graniti, granitgnays, ortognays, enjeksiyongnays... İşte son zamanlarda, granitlerin teşekkülü bahis konusu edildikçe hatıra gelen ve meydana gelişleri hakkında ekseri şüpheler mevcut kalan taş isimleri... Profesör Read, petrografik mevzular arasında en çok münakaşalara sebep olmuş olan bu mevzuda uzun senelerdir çalışmış ve bu yıllar boyunca vermiş olduğu konferans ve yazmış olduğu yazılar ile bizzat bu münakaşalara iştirak etmiştir, işte yukarıda ismini vermiş olduğumuz eser, bunların önemlilerinin bir araya getirilmesi ile meydana gelmiş bulunmaktadır:

- 1 . Metamorfizma ve magma olayları (1940) ,
- 2 . Granit hakkında tahayyüller, Kısım I (1943) ,
- 3 . Granit hakkında tahayyüller, Kısım II (1944) ,
- 4 . Granitler ve granitler (1948) ,
- 5 . Plutonizmada "Mise en place,, hakkında (1948) ,
- 6 . Plutonizmada zaman mefhumu (1949) ,
- 7 . Metamorfizma ve granitleşme (1951) ,
- 8 . Orojenezler boyunca granit serileri (1955) ,

Prof. Read ayrıca bir "Giriş,, yapmış olup (1957) burada artık "Granit problemi ,, diye umumi bir meselenin mevcut olmadığını ve her granitin teşekkülünün ayrı mütalâa edilmesi gerektiğini ifade etmekte; bu mevzuda başlangıçta petrograflar ekstremist iken, yani " Magmacılar ,, ve " Migmacılar ,, mevcut iken, şimdi artık büyük ekseriyetin mutavassıt bir vaziyet almış olduğunu belirtmektedir.

Eserin nihayetine önemli bir bibliografya listesi, bunu takibende bir indeks konmuş bulunmaktadır.

Orhan BAYRAMGİL

OPTISCHE BESTIMMUNG DER GESTEINSBILDENDEN MINERALIEN

E. Schwoeizefbartsche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart, 1956. Teil I, 147 s., ciltli DM. 27.80

W. E. TRÖGER

Petrografik tâyinler için Alman dilinin en modern eseri olan bu kitabın 2. tabı da, 1. tabı gibi mükemmel olarak, gayet bol şekil ve bilhassa diagramlarla neşredilmiş bulunmaktadır. Üstelik müellif önsözde bu 2. tabın bir sene sonra

bir de metin kısmının çıkacağını müjdelemektedir. Gerçekten Alman dilinde böyle bir esere büyük bir ihtiyaç duyulmaktadır; zira çok kıymetli olmakla beraber, bu mevzuda mevcut eserler (ROSENBUSGH - MÜGGE, WEINSGHENK, GHUDOBA oldukça eskimiş bulunmaktadır.

Bu tabelâların 2. tabında birçok yenilik ve düzeltmeler mevcuttur. Titanit, ortopiroksen, alkalifeldspat ve plâjioklazların diagramları yeniden verilmiştir. Ancak minerallerin formülleri yine 1. tabında olduğu gibi, oksitler halinde yazılmıştır; bu durum metasomatozun petrojenez bakımından önemli hususlarını belirtiyorsa da, mineralin asıl formülü olan Struktur formüllerinin de bulunması muhakkak ki şayanı arzudur.

Eserin ikinci kısmını teşkil edecek ve bilhassa parajenez ile, bir de birbirlerine çok benzerliği olan minerallerin tefriki hususunda geniş izah ihtiva edecek olan cildin de biran evvel yayınlanması temennisi ile, tabelâların 2. tabını da, birincisi gibi her mikroskopla çalışana hararetle tavsiye ederiz.

Orhan BAYRAMGİL

ELEMENTARY CRYSTALLOGRAPHY

528 s., 200 şek., ciltli \$ 8.75, John Wiley & Sons, Inc., Nevyork, 1956.

M. J. BUERGER

Bu eser Kristallografinin öğrenilmesinde standart kitap olmağa namzettir; zira, bilindiği üzere, bu mevzu daima Mineraloji ders kitaplarının ilk kısmında alınmış bulunur ve binnettece muhtasar olarak anlatılmış vaziyettedir. Halbuki zamanımızın sayılı mineralog - kristallograflarından olan Profesör Buerger eserinin tamamını Kristallografiye tahsis etmiş, bu suretle henüz eşi olmayan bir eser meydana koymuştur. Bu kitapta bilhassa kristal simetrisinin izah edilişi, şimdiki kadar hiçbir başka eserde Taşlanılmamış mükemmeliyettir.

Bu kitabın takriben ilk yarısı kristallerin makroskopik olarak simetrisinin müşahedesine hasredilmiştir. Bu, umumiyetle basit şekilde yapılmakta, fazla yüksek matematik kullanılmamaktadır. Bundan sonra, kristallerin ince yapısı mütalâa edilmekte ve nihayet eserin son kısmını en zor diyebileceğimiz kısım teşkil etmekte, burada şebeke grupları teorisi izah edilmekte, bunun simetriye tatbiki ve şebeke gruplarının tâyini anlatılmaktadır.

Orhan BAYRAMGİL

PEACEFUL USES OF ATOMIC ENERGY

Proceedings of the International Conference in Geneva

Volume 6 : Geology of Uranium and Thorium United Nations, \$ 9

1955 Ağustosunda Cenevre'de toplanan «Atom enerjisinin sulhçu gayeler için istimali» milletlerarası konferansı, asrımızın bu en mühim mevzuunda ilk olarak yapılmış beynelmilel bir toplantıdır. Birleşmiş Milletler tarafından yapılan bu top-

lantıda konuşulanlar «Peaceful Uses of Atomic Energy» başlığı altında, ortalama 550 büyük sahifelik 16 cilt halinde neşredilmiştir.

Birleşmiş Milletlerin yayınlamış olduğu bu muazzam eser atom enerjisinin sulhçu gayeler için istimali mevzuunda en iyi bir müracaat kaynağı olup, bunun uzun zaman bir standart eser olarak kalacağı tahmin olunabilir. Bu eserin jeolog ve madencileri ilgilendiren kısmı 825 sahifelik 6. cildi olup, burada atom enerjisinin şimdiye kadar ham maddesini teşkil eden uranyum ile, gelecekte buna ilâve olacağı kabul edilen toryumun jeolojisi bahis konusu edilmiş bulunmaktadır.

Cenevre konferansında her memlekette şimdiye kadar bulunmuş olan uranyum ve toryum zuhurları ile, gelecekte bunların bulunma ihtimali hakkında konuşmalar yapılmış olup, bu konuşmalar bu cildin esas muhteviyatını teşkil etmektedir. Keza burada uranyum ve toryum minerallerinin prospeksiyonunda kullanılmış ve kullanılmakta olan metodlar, uranyum ve toryumun mineralojisi ve izotopları, uranyum ve toryum minerallerinin jenez ve parajenezi ile yaşları hakkında geniş bilgi yerilmektedir.

Atom enerjisinin ham maddeleri ile ilgilenenler için bu eserin tedarikinin şart olduğunu söylemek zaittir.

Orhan BAYRAMGİL

**INTRODUCTION A L'ETUDE DES ROCHES METAMORPHIQUES ET DES GÎTES
METALLIFERES**

343 s., 95 şek., Fr. 4000 Masson et Cie., Paris 1957

P. LAFFITTE

E. Raguin'in bir önsözü ile başlayan bu eser, Fransız dilinde ilk modern fizikokimyasal petrografi olarak gösterilebilir. Filhakika burada, fizikokimyanın petrografiye ilgilendiren esasları vazih bir şekilde muhtelif şema ve grafiklerle anlatılmış bulunmaktadır.

Stratigrafi ve paleontoloji ile iştil edenler bu eserdeki verilerden pek istifade edemeyeceklerdir. Buna mukabil mevzuları petrografi ve maden yatakları olanların bilmesi gerekli bulunan, eriyiklerin termodinamik'i burada gayet güzel anlatılmış, bilhassa saha müşahedesi ile laboratuvar tecrübesinin bağdaştırılması üzerinde durulmuştur. Bu itibarla bu eser daha ziyade, esaslı jeolojik formasyonları olup, müşahedelerini, diğer ilimlerden de yardım görmek suretiyle izah etmek isteyen jeologlara hitap etmektedir. Müellifin de işaret ettiği üzere, eğer jeologlar fizikokimya ile termodinamik'i daha iyi bilseler, bunun muhakkakki jeolojiye çok faydası dokunacaktır. Buna karşılık fiziksel ilimler de bundan faydalanabileceklerdir; zira jeolog, fizikçilere nispetle, o kadar değişik faktörlü olaylar müşahade etmektedir ki, müşahedelerini fizikçi ve kimyagerlerin anlayabilecekleri dille ifade edecek olursa muhakkak büyük fayda sağlanacaktır.

Eserin 1. kısmını fizikokimya hakkında genel bilgiler, 2. kısmını taşların kimyasal terkihi, 3. kısmını da termodinamik teşkil etmekte olup, müellif bu mevzuları jeologların anlayacağı şekilde basit bir surette ifade etmeğe gayret etmiştir. Daha fazla bilgi edinmek arzu edenler için de, her bahsin sonunda bibliografya verilmiş bulunmaktadır.

4. ve son kısımda metamorfizma ait bazı meseleler ele alınmış ve bunlara dair muhtelif fikirler anlatılarak tenkidler de yapılmıştır. Burada ezümle metamorfizmada da muvazene ve madde mübadelesi mevzularında esaslı bir şekilde durulmaktadır.

Fransa'da, bizim M.T.A. Enstitüsünün muadili olan B. R. G. G. M.'in (Bureau des Recherches geologiques, geophysiques et minieres) Direktörü\olan P. Laffitte, bu kıymetli eseriyle, bu müessesenin başında bulunmaya hak kazanmış olduğunu göstermiştir.

Orhan BAYRAMGİL

MADEN YATAKLARI BİLGİSİNİN ESASLARI *

İstanbul Teknik Üniversite yayını, sayı 369, 1957

Friedrich SCHUMAGHER

Bu kitabın muhtevasından önce şuna işaret edelim ki, temas ettiği mevzu bakımından iki yönden ehemmiyet taşır, (1) Memleketimiz için bugün ehemmiyeti olan bir sahada çıkan ilk eserdir, (2) Teknik Üniversitede ve İstanbul Üniversitesinde maden yatakları derslerini görmekte olan öğrencilere yardımcı bir kitaptır. Freiberg Maden Akademisinde bu sahada çalışmış ve bugün de yine aynı mevzu üzerinde Bonn ve İstanbul Teknik Üniversitelerinde ders vermekte olan Profesör F. Schumacher gibi dünyaca tanınmış, uzun senelerin tecrübeleri ile mücehhez bir ilim adamı tarafından yazılmış olması bu eserin değerini ve faydasını göstermektedir.

Kitap genel ve özel olmak üzere iki kısımdan müteşekkildir. Genel kısımda maden yatakları mefhumu, bu bilimin özel vazifeleri, jeolojik prospeksiyon, maden yataklarının oksidasyon ve sementasyon zonları ve teşekkülleri ve maden yataklarının sistematığı kısaca anlatılmıştır. Özel kısımda ise maden yatakları esas itibariyle jenetik tasnife göre taksim edilerek Magmatojen, Pegmatit-Pnomatojen, Hidrotermal ve Sedimanter maden yatakları grupları altında toplanmıştır. Metamorfik maden yatakları sınıfı ise ayrı bir sınıf olarak gösterilmemiş, Sedimanter sınıfa dahil bir grup halinde bahsedilmiştir. Her gruba ait karakteristik dünya maden yataklarından bahsedilmiş olduğu gibi, Türkiye maden yataklarından da bahsedilmiş olması ve bunlara ait resimlerin de bulunması eseri daha faydalı kılmaktadır. Mevzular tecrübeli bir hoca tarafından yazıldığını hissettirecek kadar açık ve kolay anlaşılır şekilde ele alınmıştır.

Kitabın Almancadan Türkçeye tercümesi ve- basılıp çıkması 4 ay gibi gayet kısa bir zaman zarfında olmuştur. Bundan dolayı kitabı tercüme eden ve çıkarılar tebrike şayandır. Fakat her yerde olduğu gibi, terimlerdeki istikrarsızlık burada da kendisini göstermiştir.

Bu kitap yalnız Üniversite öğrencilerinin değil, aynı zamanda bütün jeolog ve mineralogların maden mühendisleri, izabeci ve öğretmenlerin de istifade edebileceği bir eserdir. Hararetle tavsiye ederiz.

Ahmet Can OKAY

* Aslı Almanca olan bu kitap Ekrem GÖKSU tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir.